سواد روایت

اچ. پورتر ابوت

رویا پورآذر | نیما م. اشرفی

www.ketab.ir

اطراف

سرشناسه:	ابوت، اچ. پورتر، ۱۹۴۰ - م. Abbott, H. Porter
عنوان و نام پدیدآور:	سواد روایت/ نویسنده اچ.پورتر ابوت؛ ترجمه‌ی رویا پورآذر، نیما م. اشرفی.
مشخصات نشر:	تهران - نشر اطراف، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری:	۴۰۱ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۱۹۰-۰۰۹
وضعیت فهرست نویسی:	فیپا
یادداشت:	عنوان اصلی: The Cambridge Introduction to Narrative, 2nd ed, 2008
موضوع:	روایتگری
موضوع:	داستان‌نویسی
شناسه افزوده:	پورآذر، رؤیا، ۱۳۴۳ - ، مترجم
شناسه افزوده:	مهدی‌زاده اشرفی، نیما ، ۱۳۶۴ - ، مترجم
رده بندی کنگره:	PN ۳۳۸۳/ر۹الف۲ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی:	۸۰۸
شماره کتابشناسی ملی:	۴۷۹۲۰۲۰

www.ketab.ir

سواد روایت

اچ. پورتر ابوت

رویا پورآذر | نیما م. اشرفی

www.ketab.ir

ویرایش: محمد رضاپور
طراح جلد: حمید قدسی
چاپ: کاج
صحافی: نمونه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۰۱۹-۰-۹
چاپ سیزدهم: ۱۴۰۳ ـ ۱۰۰۰ نسخه

اطراف

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای «نشر اطراف» محفوظ است. هر گونه تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر (چاپی، صوتی، تصویری، الکترونیکی) بدون اجازه‌ی کتبی ناشر ممنوع است. نقل پرش‌هایی از متن کتاب با ذکر منبع آزاد است.

تهران، خیابان میرداماد، خیابان مصدق جنوبی، کوچه‌ی تابان، پلاک ۱۱، واحد ۱
تلفن: ۲۲۹۰۲۹۷۵
Atraf.ir

فهرست

www.ketab.ir

فصل اول: روایت و زندگی

۲۴ جهان‌شمولی روایت
۲۷ روایت و زمان
۳۱ ادراک روایی

فصل دوم: تعریف روایت

۴۰ شرط‌های لازم
۴۵ قصه و گفتمان روایی
۵۲ واسطه‌مندی (برساختن) قصه
۵۶ رخدادهای سازنده و رخدادهای مکمل
۵۹ روایتمندی

فصل سوم: مرزهای روایت

۶۶ روایتِ قاب
۷۰ پیرامتن‌ها
۷۲ مرزهای خارجی روایت
۷۳ روایت اَبَرمتنی
۷۷ این روایت است یا خودِ زندگی؟

فصل چهارم: قدرت بلاغی روایت

۸۶ درباره‌ی قدرت بلاغی روایت
۸۸ علّیت
۹۳ بهنجارسازی
۹۶ اَبَرپی‌رنگ‌ها
۱۰۲ قدرت بلاغی روایت در عمل

www.ketab.ir

فصل پنجم: فرجام

۱۱۲ کشمکش یا جدال
۱۱۴ فرجام و پایان‌بندی
۱۱۵ فرجام، تعلیق و غافل‌گیری
۱۱۶ فرجام در ساحت انتظارات
۱۲۱ فرجام در ساحت پرسش‌ها
۱۲۳ غیاب فرجام

فصل ششم: روایتگری

۱۳۲ توضیحی مختصر درباره‌ی تفسیر
۱۳۳ راوی

۱۳۵ آیا راوی همه‌چیز را روایت می‌کند؟
۱۳۷ صدا
۱۴۱ کانونمندسازی
۱۴۳ فاصله
۱۴۵ موثق بودن راوی
۱۴۷ سبک غیرمستقیم آزاد
۱۵۰ روایتگری روی صحنه و پرده

فصل هفتم: تفسیر روایت

۱۵۹ نویسنده‌ی نهفته
۱۶۳ کم‌خوانی
۱۶۷ بیش‌خوانی
۱۶۹ شکاف‌ها
۱۷۳ گره‌ها
۱۷۷ تکرار: مضمون‌ها و بن‌مایه‌ها

www.ketab.ir

فصل هشتم: سه روش تفسیر روایت

۱۸۴ مسأله‌ی یک‌پارچگی در روایت
۱۸۷ خوانش‌های قصدگرا
۱۹۱ خوانش‌های نشان‌یاب
۱۹۴ خوانش‌های اقتباسی

فصل نهم: اقتباس از یک رسانه به رسانه‌ی دیگر

۲۰۴ اقتباس به‌مثابه تخریب خلاقانه
۲۰۸ دیرش و ضرب‌آهنگ روایت
۲۱۱ شخصیت

۲۱۵ زبان تمثیلی
۲۱۸ شکاف‌ها
۲۲۲ کانونمندسازی
۲۲۵ محدودیت‌های بازار

فصل دهم: شخصیت و «خود» در روایت

۲۳۵ شخصیت در برابر سیر وقایع
۲۳۹ شخصیت‌های ساده و پیچیده
۲۴۱ شخصیت‌ها می‌توانند واقعی باشند؟
۲۴۳ تیپ‌ها
۲۴۷ خودزندگی‌نامه
۲۵۲ نوشتن زندگی به‌مثابه کنشی خلاقانه

www.ketab.ir

فصل یازدهم: روایت و حقیقت

۲۵۸ داستان و ناداستان
۲۶۳ از کجا بفهمیم با داستان سروکار داریم یا ناداستان؟
۲۶۷ واقعیت تاریخی در داستان
۲۷۳ حقیقت داستان

فصل دوازدهم: دنیاهای روایی

۲۸۶ فضای روایی
۲۹۵ ذهن و دنیای داستان
۲۹۹ دنیاهای چندگانه: روایت‌های انشعابی
۳۰۲ دنیاهای چندگانه: روایت‌پریشی

فصل سیزدهم: پیکار روایت‌ها

۳۱۹ شبکه‌ی روایی
۳۲۳ قصه‌های سایه
۳۲۵ انگیزه و مَنِش
۳۲۷ اَبَرپی‌رنگ‌ها و تیپ‌ها
۳۳۲ بازبینی اَبَرپی‌رنگ‌های روایی
۳۳۵ روایت‌های پیکارگر همه‌جا هستند

فصل چهاردهم: بحث‌های روایی

۳۴۳ درباره‌ی بحث‌های روایی
۳۵۳ خوانش انتقادی به‌مثابه بحث روایی
۳۶۱ دوباره فرجام
۳۶۸ آیا به پایان فرجام رسیده‌ایم؟

۳۷۵ پی‌نوشت‌ها
۳۸۷ کتاب‌شناسی
۳۹۵ فهرست اصطلاحات تخصصی
۴۱۵ واژه‌نامه

www.ketab.ir

سخن ناشر

www.ketab.ir

بیشتر ما قصه‌دوست‌ها علاقه داریم پس از خواندن آن درباره‌اش صحبت کنیم و نظر متفاوت یا مشابه دیگران را بشنویم. اگر وقتی از سالن سینما یا تئاتر بیرون می‌آییم تنها باشیم، گوش‌مان به حرف‌های همراهان دیگر است که بلافاصله پس از پایان قصه و گاه حتی پیش از آن، مشغول ابراز نظر درباره‌ی جنبه‌های مختلف اثر می‌شوند. تعبیر و تفسیر یا به اصطلاح نقد ما از روایت‌های داستانی یا غیرداستانی که می‌خوانیم، می‌شنویم یا به شکلی دیگر با آن‌ها مواجه می‌شویم معمولاً بر اساس انتظارات برآورده‌شده یا ناکام ما از روایت‌های مزبور شکل می‌گیرد. تعریف ما از داستان واقعی یا مستند، ژانر ترسناک، کارآگاهی، رمانتیک یا مانند این‌ها انتظارات‌مان را می‌سازد و معیارهایی برای نقد در اختیارمان می‌گذارد.

اما این تعریف‌ها از کجا می‌آیند، تا چه اندازه قابل اعتمادند و اعتبارشان را چطور می‌توان محک زد؟ بی‌تردید همه‌ی ما به خاطر رشته‌ی تحصیلی، ضرورت کاری یا علاقه‌ی شخصی سراغ کتاب یا کلاس‌های معتبر روایت‌شناسی نرفته‌ایم. با وجود این، بسیاری از تحلیل‌های ما درباره‌ی یک روایت داستانی یا غیرداستانی

دانسته و ندانسته از معیارهای پذیرفته‌شده و معتبر نقد علمی بهره می‌گیرند. این روزها در بیشتر گفت‌وگوهای غیررسمی و دوستانه، متن‌های مطبوعاتی و حتی برنامه‌های رادیو و تلویزیونی اصطلاحاتی مانند روایت، گفتمان و فرجام به کار می‌رود. با وجود این بسیاری از ما در برابر پرسش ساده‌ای مثل روایت چیست تأمل می‌کنیم و با تردید پاسخ می‌دهیم.

به تجربه دریافته‌ایم که در فضاهای غیرآکادمیک و حتی گاهی در گفت‌وگوهای علمی و دانشگاهی معانی متفاوتی برای هریک از این کلمه‌ها مَدنظر کاربران زبان است و گه‌گاه مفاهیمی کاملاً اشتباه بر آن‌ها بار می‌شود. همین اختلاف نظرهای اولیه در تعریف واژگان و اصطلاحات تخصصی، درک و نقد روایت و داستان را با مشکل روبه‌رو می‌کند. آثار تألیفی و ترجمه‌شده‌ی موجود که قطعاً با هدف تبیین بحث‌های روایت‌شناسی تهیه و عرضه شده‌اند تا حدودی این مشکل را رفع می‌کنند اما هنوز ابهام و اختلاف نظر درباره‌ی اصطلاحات اصلی به جای خود باقی است. مراجعه به کتاب‌هایی که مخاطبان خاصی در حوزه‌ی روایت‌شناسی دارند هم کمک چندانی به علاقه‌مندان داستان، روایت و نقد علمی نمی‌کند. بسیاری از آثار جدیدی که به مباحث تخصصی روایت می‌پردازند با سیر پردست‌اندازی پیش پای خوانندگان غیرمتخصص می‌گذارند و گاه راه متخصصان رشته‌های دیگر به روایت را هم کاملاً مسدود می‌کنند. این کتاب‌ها به رغم اعتبارشان نمی‌توانند دست ما را در دست مخاطبانی قرار دهند که درگیر ابهام‌ها و پراکنده‌گویی‌های رایج درباره‌ی روایت‌اند.

کتابی که در دست دارید تلاشی است برای یافتن پاسخ‌هایی علمی و روشن به پرسش‌های زیربنایی و مهمی مانند این‌ها: روایت چیست؟ به چه کار می‌آید؟ چه‌طور به زندگی و متن‌هایی که می‌خوانیم شکل می‌دهد؟ این کتاب گامی است سنجیده و دقیق برای توضیح ساده و همه‌فهم مباحث مربوط به روایت و تکنیک‌های روایی و تبیین مفاهیم زیربنایی حوزه‌ی روایت‌شناسی. از آنجا که تمرکز آثار تالیفی و ترجمه‌ی نشر اطراف بر روایت است، ارائه‌ی تعریف علمی و معتبر اصطلاحات روایی رایج ضرورتی انکارناپذیر به نظر می‌رسید. انتخاب کتاب مناسب

www.ketab.ir

از بین صدها کتابی که در جهان درباره‌ی روایت نوشته شده، کار آسانی نیست. مهم‌ترین هدفی که در انتخاب اولین کتاب نظری مد نظر داشتیم، ظرفیت متن برای ساخت پلی ارتباطی بین نشر اطراف و علاقه‌مندان روایت است. انتشار کتابی درباره‌ی نظریه‌پردازی‌های آکادمیک و به‌روز روایت‌شناختی، بدون ابهام‌زدایی از اصطلاح‌های زیربنایی روایت، هم استفاده از اثر مزبور را محدود به کسانی می‌کند که از پیش دانش مقدماتی روایت را آموخته‌اند و هم طیف وسیعی از علاقه‌مندان به روایت را ناکام می‌گذارد. نشر اطراف با مشورت گرفتن از صاحب‌نظران این حوزه ویراست دوم کتاب مقدمه‌ی کمبریج بر روایت[1] را با در نظر گرفتن مسائلی از این دست برگزیده است.

نویسنده‌ی کتاب با وسواس و دقت فراوان معماری روایت را از اولین سنگ‌بنای آن بررسی می‌کند و روایت را در تمام جوانب زندگی روزمره‌ی ما جاری‌وساری می‌داند. مثال‌های فراوان کتاب از آثار ادبی که با ملاحظه‌ی فراوان نویسنده برای لو ندادن داستان‌ها همراه است، بحث‌های کتاب را از خشکی متون آکادمیک رها کرده و خواندن آن را برای مخاطب شیرین می‌سازد. به گفته‌ی دیوید هرمن - نظریه‌پرداز و روایت‌پژوه برجسته‌ی معاصر - ابوت به رغم شفافیت و سادگی ظاهری متنش هیچ‌یک از پرسش‌های مهم مرتبط به روایت را از قلم نینداخته و در نتیجه علاوه بر معرفی نقطه‌ی آغازی ایده‌آل برای آشنایی با مفاهیم تخصصی و معتبر حوزه‌ی روایت و ارائه‌ی چکیده‌ی جامعی از پژوهش‌های اخیر برای علاقه‌مندانی که اطلاعات پیشینی ندارند، کتابی بسیار تأثیرگذار در زمینه‌ی روایت نوشته است.

سواد روایت نه‌تنها کتاب کم‌نظیری برای داستان‌دوستانی است که می‌خواهند راهی به پشت صحنه‌ی متن پیدا کنند بلکه مرجعی ارزشمند برای دوره‌های روایت‌پژوهی، دانشجویان، پژوهشگران و علاقه‌مندان روایت در حوزه‌های مختلف از جمله ادبیات و تئاتر، فیلم و رسانه، جامعه و سیاست، روزنامه‌نگاری،

---

1. *The Cambridge Introduction to Narrative*

www.ketab.ir

خودزندگی‌نامه‌نویسی، تاریخ و همچنین حوزه‌های دیگر هنر، علوم انسانی و علوم اجتماعی محسوب می‌شود. در پی‌نوشت‌های هر یک از فصل‌های کتاب می‌توان منابع مفید متعددی را هم برای مطالعه‌ی بیش‌تر و پژوهش درباره‌ی موضوع همان فصل یافت.

اچ. پورتر ابوت استاد بازنشسته‌ی گروه زبان انگلیسی دانشگاه ایالتی کالیفرنیا در سانتاباربارا است. آثار او عبارت‌اند از داستان ساموئل بکت: فرم و پیامد آن،[1] خاطرات: نوشتن به مثابه کنش[2] و بکت از بکت می‌نویسد: نویسنده در امضا[3]. او هم‌چنین ویراستاری شماره‌ی ویژه‌ی مجله‌ی ساب‌استنس[4] ـ سرچشمه‌ی داستان‌ها: دیدگاه‌های بینارشته‌ای[5] ـ را برعهده داشته است. عنوان کتاب شاید انتظار مواجهه با متنی روحی را در مخاطب ایجاد کند که به درد تدریس در دانشگاه می‌خورد ـ و البته این کتاب در دانشگاه‌های معتبر دنیا تدریس می‌شود ـ اما دقت‌نظر و وسواس علمی نویسنده در قالب دوست‌داشتنی و دل‌نشین کتاب ما را غافلگیر می‌کند و آشنایی با حوزه‌ی تخصصی روایت را به تجربه‌ای خوشایند تبدیل می‌سازد. ابوت مخاطب و علائقش را به خوبی می‌شناسد و به رغم شاذابی متن از ساده‌سازی بیش‌ازاندازه‌ی آن پرهیز می‌کند، چالش‌های پساساختگرایی را که در نظریه‌ی روایت وجود دارند به دقت و نکته‌بینی فراوان توضیح می‌دهد و می‌کوشد این نکته‌ی مهم را در نگاه خواننده برجسته سازد که قرار نیست مباحث مناقشه‌برانگیز روایت به راحتی حل و فصل شوند.»

www.ketab.ir

---

1. *The Fiction of Samuel Beckett: Form and Effect*
2. *Diary Fiction: Writing as Action*
3. *Beckett Writing Beckett: The Author in the Autograph*
4. *SubStance*
5. On the Origin of Fictions: Interdisciplinary Perspectives

مقدمه‌ی مؤلف

www.ketab.ir

ویراست اول:

هدف این کتاب کمک به خوانندگان برای یافتن پاسخ به این پرسش‌هاست: روایت چیست، چه‌طور ساخته می‌شود، بر ما چه تأثیری دارد، ما چه‌طور بر آن تأثیر می‌گذاریم، و چه‌طور منتقل می‌شود، چگونه با تغییر رسانه یا بافت فرهنگی، روایت هم عوض می‌شود و چه‌طور به‌تنها در هنر بلکه در همه جای زندگی روزمره‌ی همه‌ی انسان‌ها و در طول روز بارها خودش را نشان می‌دهد. نکته‌ی اخیر اهمیت بسزایی دارد. ما همگی راوی هستیم، هرچند شاید خودمان ندانیم. جمله‌ی ساده‌ای مثل «با ماشین سر کار رفتم» روایت به شمار می‌رود. هرچه‌قدر بخواهیم رخدادها را با جزییات بیش‌تری در بستر زمان تعریف کنیم، درگیر کنش‌های پیچیده‌تر روایی می‌شویم. در عین حال، ما مخاطب همیشگی روایت نیز هستیم: روایت روزنامه‌ها و تلویزیون، روایت کتاب‌ها و فیلم‌ها، و همچنین روایت دوستان و آشنایانی که می‌گویند با ماشین سر کار رفته‌اند. کتاب حاضر بیش‌تر به روایت در ادبیات و فیلم و تئاتر می‌پردازد اما روایت را اساساً پدیده‌ای انسانی در نظر می‌گیرد، پدیده‌ای که محدود به ادبیات و فیلم و سینما نیست، بلکه در هر فعالیتی که رخدادها

را در بستر زمان بازنمایی کند، وجود دارد. مباحث فصل‌های ابتدایی کتاب بین فعالیت‌های هنری و مقولات روزمره پیوسته در رفت‌وآمد است. این کتاب اذعان دارد همین استعداد روایی همگانی منجر به ایجاد روایت‌های غنی و سودمندی می‌شود که ما در زندگی خود بارها و بارها به آن‌ها مراجعه می‌کنیم و درباره‌شان می‌اندیشیم.

کتاب حاضر توصیفی است، نه تجویزی. هدف آن است که توصیف کند هنگام مواجهه‌ی ما با روایت چه اتفاقی رخ می‌دهد، نه این‌که تجویز کند چه اتفاقی باید رخ دهد. در طول این مسیر پرسش‌هایی مطرح می‌شوند که در مباحث جاری روایت بسیار مناقشه‌برانگیزند. این‌ها مسائل بغرنجی هستند و به جز چند نمونه‌ی مهم (مثلاً تعریفی از روایت که مورد نظر من است)، سعی می‌کنم پرونده‌ی این موضوعات را نبندم. کتاب حاضر از لحاظ چیدمان مطالب، مقدمات روایت را از ساده به دشوار ارائه می‌کند؛ از مؤلفه‌های روایت در فصل‌های دو و سه گرفته تا تأثیرات متعدد روایت، از جمله قدرت بلاغی بسیار زیاد آن، مفهوم مهم «فرجام یا بستار»، در فصل‌های چهار و پنج. فصل ششم به روایتگری و نقش جنسیت راوی می‌پردازد.

فصل هفت و هشت مسائل مربوط به تفسیر روایت را در بر می‌گیرد و موضوع بحث را از قدرت راوی به قدرت خوانندگان و مخاطبان می‌کشاند. از این منظر، روایت همواره مسیری دوطرفه است. بدون همکاری و تعامل ما، هیچ روایتی نیز وجود نخواهد داشت. از یک طرف، اجازه می‌دهیم روایت در ما دخل‌وتصرف کند، و از طرف دیگر ما هم در روایت دخل‌وتصرف می‌کنیم. فصل‌های مذکور به تعامل مخاطب و روایت در طی فرایند تفسیر می‌پردازد و به‌ویژه در فصل هشت به سه شیوه‌ی کاملاً متفاوت خوانش اشاره می‌کنیم که همگی درگیرش هستیم: خوانش‌های قصدگرا، نشان‌یاب و اقتباسی. تفاوت‌های میان این خوانش‌ها مهم است و باعث می‌شود برداشت‌های متفاوتی از معنای روایت شکل بگیرد.

فصل نهم به این موضوع می‌پردازد که رسانه‌های گوناگون چه تغییری در روایت ایجاد می‌کنند و این‌که وقتی شما داستانی را از یک رسانه به رسانه‌ی دیگر می‌برید، چه اتفاقی می‌افتد. فصل دهم موضوع شخصیت را پیش می‌کشد؛ شخصیت هم به مثابه کارکردی از روایت و هم به مثابه عنصری در ارتباط تنگاتنگ با چیزی

www.ketab.ir

که در خودزندگی‌نامه‌نویسی آن را با مسامحه «خود» می‌نامیم. در فصل دهم و یازدهم بازمی‌گردیم به موضوع گسترده‌ی نقش روایت در فرهنگ و جامعه. بخش عمده‌ی سیاست و حقوق، نزاع بین روایت‌هاست. فصل سیزدهم به چگونگی این کشمکش‌ها ـ به‌ویژه در حقوق ـ اشاره می‌کند. در فصل چهاردهم به این موضوع می‌پردازیم که قصه‌گوها و خوانندگان چگونه می‌توانند از روایت به مثابه ابزاری استفاده کنند تا در مورد کشمکش‌هایی به توافق برسند که اغلب حل‌ناشدنی‌اند. مثلاً قصه‌هایی که بارها و بارها تکرار می‌شوند (ابرهای رنگ‌های فرهنگی)، اغلب تلاش برای حل کشمکش‌هایی هستند که عمیقاً در فرهنگ ریشه دوانده‌اند.

در این کتاب سعی‌ام بر این بوده که بار دیگر به کالبدشناسی روایت نپردازم، زیرا پیش‌تر نمونه‌های خوبی از این موضوع به چاپ رسیده (ژنه، ۱۹۸۰ و پرینس، ۱۹۸۷)؛ در عوض، همواره تلاشم بر این بوده که بر کاربردی‌ترین مفاهیم و اصطلاحات متمرکز شوم. ثمره‌ی علم روایت‌شناسی مجموعه‌ی گسترده‌ای از دسته‌بندی‌ها و اصطلاحات است. تلاش کرده‌ام تا جای ممکن از این اصطلاحات استفاده نکنم، مگر آن‌که ناگزیر باشم. خوانندگان علاقه‌مند را در تمام بخش‌های این کتاب خواهید دید و می‌توانید آن‌ها را در فهرست اصطلاحات انتهای کتاب بیابید. به همین دلیل، کتاب حاضر کتابی مقدماتی است. ابزارها و دسته‌بندی‌هایی را که این کتاب ارائه می‌دهد، می‌توان در تمام رویکردهای تفسیری به کار برد، اما کتابی که در دست دارید با انتخاب این اصطلاحات و شیوه‌ی کاربست آن‌ها، ناگزیر بحث‌برانگیز خواهد بود. دلیلش هم واضح است: همه‌ی کتاب‌ها و مطالبی که درباره‌ی روایت نوشته می‌شوند، بحث‌برانگیزند. با وجود پژوهش‌های جدی و پرمایه‌ای که در سی سال اخیر صورت گرفته و پیشرفت چشمگیری که این حوزه داشته، هنوز بر سر هیچ کدام از مسائل اساسی روایت‌پژوهی اتفاق نظر حاصل نشده است. اگر روایت ـ همچون زبان ـ یکی از توانایی‌های قابلیت‌های مختص انسان‌ها باشد که ما هر روزه ناخودآگاه از آن بهره می‌بریم، باید اذعان داشت روایت ـ باز هم همچون زبان ـ حوزه‌ی پیچیده و شگفتی است که ظاهراً تحلیل‌های دقیق ما را به چالش می‌کشد. در نتیجه، می‌خواهم در این کتاب مقدماتی کاملاً شفاف سخن بگویم.

www.ketab.ir

در ضمن در پایان فصل‌های دوم تا چهاردهم، کتاب‌هایی را با وسواس انتخاب و معرفی کرده‌ام که تا کنون از محک زمان سربلند بیرون آمده‌اند (هرچند در برخی حوزه‌ها ـ مانند روایت اَبَرمتنی ـ متون مربوطه آن‌چنان آزموده نشده‌اند). در عین حال، وام‌دار تمام کمک‌هایی هستم که از کتاب‌های مربوط به روایت پژوهشگران برجسته گرفته‌ام، از جمله: ام. ام. باختین،[1] میکه بال،[2] آن بَنفیلد،[3] رولان بارت،[4] امیل بِنوینیست،[5] وین بوث،[6] دیوید بُردول،[7] ادوارد برانیگان،[8] کلود بریمون،[9] پیتر بروکس،[10] راس چمبرز،[11] سیمور چَتمن،[12] دوریت کُن،[13] جاناتان کالر،[14] ژاک دریدا،[15] امبرتو اکو،[16] مونیکا فلادِرنیک،[17] ژرار ژنه،[18] اِی. جِی. گریماس،[19] دیوید هِرمَن،[20] پل هرنادی،[21] ولفگانگ ایزِر،[22] رومن یاکوبسن،[23] فردریک جیمسن،[24] رابرت کلاگ،[25] فرانک کِرمود،[26] جورج لَندو،[27] کلود لِوی‌استروس،[28] والاس مارتین،[29] اسکات مک‌کلود،[30] جِی. هیلیس میلر،[31] بیل نیکولز،[32] روی پاسکال،[33] جرالد پرینس،[34] ولادیمیر پروپ،[35] پیتر جِی. رابینوویتز،[36] اریک رَبکین،[37] دیوید ریچر،[38] پل ریکور،[39] برایان ریچاردسون،[40] رابرت اسکولز،[41] شلومیت ریمون‌کِنان،[42] مری‌لور ریان،[43] آگوستین قدیس،[44] ویکتور شکلوفسکی،[45] فرانتس اشتانزل،[46] تزوتان تودوروف،[47] بوریس توماشفسکی،[48] هِیدِن وایت[49] و ترور ویتاک[50]»

---

1. M. M. Bakhtin
2. Mieke Bal
3. Ann Banfield
4. Roland Barthes
5. Emile Benveniste
6. Wayne Booth
7. David Bordwell
8. Edward Branigan
9. Claude Bremond
10. Peter Brooks
11. Ross Chambers
12. Seymour Chatman
13. Dorrit Cohn
14. Jonathan Culler
15. Jacques Derrida
16. Umberto Eco
17. Monika Fludernik
18. Gérard Genette
19. A. J. Greimas
20. David Herman
21. Paul Hernadi
22. Wolfgang Iser
23. Roman Jakobson
24. Fredric Jameson
25. Robert Kellogg
26. Frank Kermode
27. George P. Landow
28. Claude Lévi-Strauss
29. Wallace Martin
30. Scott McCloud
31. J. Hillis Miller
32. Bill Nichols
33. Roy Pascal
34. Gerald Prince
35. Vladimir Propp
36. Peter J. Rabinowitz
37. Eric Rabkin
38. David Richter
39. Paul Ricoeur
40. Brian Richardson
41. Robert Scholes
42. Shlomith Rimmon-Kenan
43. Marie-Laure Ryan
44. Saint Augustine
45. Victor Shklovsky
46. Franz Stanzel
47. Tzvetan Todorov
48. Boris Tomashevsky
49. Hayden White
50. Trevor Whittock

www.ketab.ir

ویراست دوم: روایت خیلی پیش‌تر از آن‌که آدمی نامی برای آن انتخاب کند و سعی کند سازوکارش را دریابد، وجود داشت. در نتیجه وقتی آن را بررسی می‌کنیم، شبیه به شخصیت موسیو ژوردن در نمایشنامه‌ی نجیب‌زاده‌ی طبقه‌ی متوسط[1] نوشته‌ی مولیر می‌شویم که در میانه‌ی عمرش تازه متوجه شد تمام عمر به زبان نثر (و نه نظم) حرف می‌زده. به همین دلیل، در این نسخه‌ی ویراسته و گسترش‌یافته نیز فرض را بر این می‌گذارم که خواننده‌ی کتابم هیچ ذهنیتی از حوزه‌ی روایت ندارد. امیدوارم این موضوع باعث شده باشد نگاهی سنجشگرانه به ذهنیت‌های خودم نیز داشته باشم. از زمانی که نسخه‌ی نهایی ویرایش نخست این کتاب را به ناشر سپردم (یعنی یازدهم سپتامبر ۲۰۰۱) تا کنون مطالب فراوانی در حوزه‌ی پرشاخ‌وبرگ روایت‌پژوهی نوشته شده، از جمله چهار کتاب مقدماتی درباره‌ی روایت به مثابه فرمی ادبی که هر کدام در جای خود می‌تواند مکمل خوبی برای کتاب حاضر باشد. از جمله کتاب‌های منتشرشده در بازه‌ی زمانی مذکور کتاب دانشنامه‌ی نظریه‌ی روایت راتلج[2] است؛ کتابی که به‌دقت گردآوری شده و جامع و ضروری است.

من تمامی این [illegible] منتشرشده‌ی پیش از بازه‌ی مذکور را هرمی واژگون می‌دانم. کتاب حاضر در راس هرم مذکور جای می‌گیرد: تبادل بین ذهن و رسانه‌ی روایی که باعث رخداد روایت می‌شود. به همین خاطر، این کتاب ـ درست مانند ویراست نخستش ـ مروری بر رویکردهای مختلف به روایت نیست. بلکه تلاشی است برای این‌که هرآن‌چه از چگونگی تعامل میان مخاطبان و فرم‌های مختلف روایی می‌دانیم خواندنی کنیم و به کار ببندیم. به همین خاطر، این کتاب از عناصر هم‌پوشان و مشترک رویکردهای صورتگرا، خواننده‌محور، شناختی و بلاغی (که در قاعده‌ی این هرم واژگون هستند) استفاده می‌کند و بستر را برای هر رویکرد پذیرفتنی دیگری مهیا می‌سازد. هر جا که انسان باشد، روایت هم حضور دارد و اغلب در هر کاری که می‌کند روایت دخیل است، به همین دلیل این هرم دانش به سمت بالا و بیرون همواره رو به گسترش است.

www.ketab.ir

---

1. *Le bourgeois gentilhomme*

2. *Routledge Encyclopedia of Narrative Theory*

تغییر اساسی ویراست جدید در مقایسه با ویراست اول اضافه شدن دو فصل یازده و دوازده است که یکی درباره‌ی تمایز میان آثار داستانی و غیرداستانی است (روایت و حقیقت) و دیگری درباره‌ی انواع جهان‌آفرینی‌های روایت (فضای روایی). هر دوی این موضوع‌ها اخیراً در روایت‌پژوهی به بحث‌های داغی بدل شده و بیش از آن‌چه به نظر می‌آید در هم تنیده شده‌اند. در برخی از فصل‌ها نیز که احساس کردم برای روشن شدن موضوع مطالب بیش‌تری نیاز است یا جایی که نظرم تغییر کرده، مطالبی به متن اضافه کرده‌ام. در ویراست نخست، اسم برخی از مؤلفانی که از آثارشان بهره برده‌ام، از قلم افتاده بود که دلیلش یا سهل‌انگاری بوده یا به این خاطر که در زمان نوشتن ویراست نخست کل آثارشان را هنوز مطالعه نکرده بودم. اسامی مؤلفان مذکور بدین قرار است: فردریک آلداما،[1] جروم برونر،[2] لوبُمیر دولژال،[3] اِما کافالنوس،[4] یوری مارگلین،[5] براین مک هِیل،[6] آلن پالمر،[7] جیمز فلِن،[8] جان پی پِر،[9] مِیر اِشتِرنبرگ[10] و لیزا زانشاین.[11]

www.ketab.ir

1. Frederick Aldama
2. Jerome Bruner
3. Lubomír Doležel
4. Emma Kafalenos
5. Uri Margolin
6. Brian McHale
7. Alan Palmer
8. James Phelan
9. John Pier
10. Meir Sternberg
11. Lisa Zunshine